

ÅRSSKRIFT 2022

SÖRBYGDENS HEMBYGDSFÖRENING

SÖRBYGDENS HEMBYGDSFÖRENING

ÅRSSKRIFT 2022

Utgiven av styrelsen för
Sörbygdens Hembygdsförening
Fyrtioåttonde årgången

Konfirmander

Konfirmerade i Krokstad kyrka den 21 maj av Maria Arnborg.

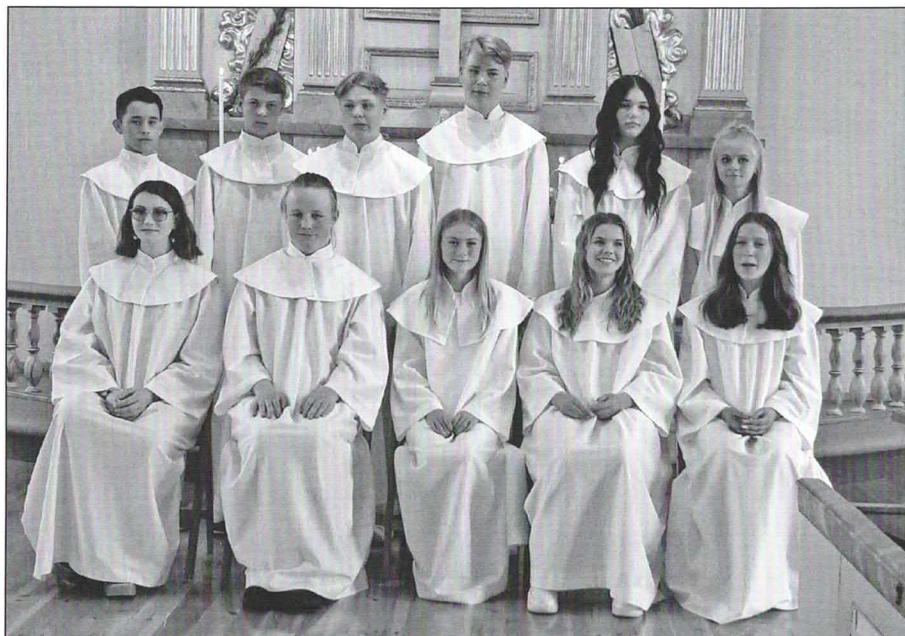
Harald Jentzen, Krokstads-Röd
Tim Andreasson, Bjälkebräcka
Johannes Brorsson, Bråröd
Tyra Ekström, Sanne-Vattneröd
Martin Fredriksson, Hede-Torp
Natalie Granfeldt, Rockesta
Alice Gunnarsson, Sivertorp
Maja Johansson, Sandåkersvägen
Alva Pettersson, Violgatan
Thomas-Daniell Pinto Johansson, Hällungstad Gård
Isabel Viktorsson, Krokstad

Konfirmerad i Foss Kyrka den 30 april av Maria Arnborg

Otto Nilsson, Stora Åboland

Konfirmerad i Foss Kyrka den 7 maj av Maria Arnborg

Modestas Karlsson, Hällungstad

Vi är nu tre tryckerier som slagits ihop till en gemensam produktionsanläggning i Uddevalla

Vår ambition är inte att bibehålla vår servicegrad utan självklart att utveckla den med vår gemensamma kunskap och maskinpark.

**Kontaktuppgifter:
tony.larsson@risbergs.se**

**Vi hör!
Personalen, Risbergs**

R I S B E R G S

Verksamhetsberättelse för Sörbygdens Hembygdsförening 2022

Årsmötet för 2021 ägde rum den 23/3 2022 i Hembygdsgården i Fisketorp. Styrelsen består efter årsmötet och det konstituerande mötet av ordförande och kassör Lena Gunnarsson, Hajum, vice ordförande Maria Andersson, Åboland, sekreterare Elisabeth Brorsson, Hässlebräcka, och övriga styrelsemöter Roger Eriksson, Långön, Börje Johansson, Fisketorp och Bengt Strandberg, Hedekas.

Revisorer: Patrik Janerstål, Hultane och Susanne Sjögren, Hällungstad.
Ersättare: Gunilla och Ove Lindskog, Stenarsbön.

Föreningen har år 2022 förutom årsmötet haft 9 protokollförda styrelsemöten under året.

Antalet medlemmar under året har varit 310 st.

Hembygdsföreningens Kaféverksamhet startade i april och gjorde sommaruppehåll för att sedan fortsätta under hösten. Totalt blev det 12 serveringar med mellan 15–40 gäster/tillfälle. Medlemmar från föreningen hjälptes åt med bak och servering. I samband med Kaféet har vi också haft 2 st utställningar.

En med utrustning och kläder som barnmorskorna använde då de hjälpte till med födslar i hemmen. Utställningen väckte intresse nationellt, från Sveriges Hembygdsförbund.

En inlånad utställning har visat radioapparater från radions begynnelse och framåt.

2016 tog Munkedals Kommun initiativ till ett arbete som syftar till att dokumentera byggnader av speciellt intresse i de tre kommundelarna, så kallade bevaransvärda byggnader. Sex medlemmar i

Sörbygdens Hembygdsförening färdigställde ett korrektur för Sörbygdens aktuella byggnader. Resultatet blev en bok "Byggnadskultur i Sörbygden" som trycktes i 100 ex. under försommaren och introducerades på Sörbygd dagarna. Ytterligare exemplar finns till försäljning. Övriga kommundelar är inte färdiga med sina dokumentationer.

Årsskriften delades ut i slutet av juni. Styrelsemedlemmarna hjälptes åt med utdelningen till alla medlemmar som bor i Sörbygden.

Den 29/6 arrangerades tillsammans med Bohusläns Museum "Hembygdssresan" för de minsta barnen. Två personal från Muséet kom till Hembygdsgården. De hade med sig rekvisita och lät barnen prova på att bl.a. göra vaxljus, tvätta med tvättbräda och kasta hästsko. Vi serverade saft/kaffe och bulle. Evenemanget blev mycket uppskattat av barn och föräldrar.

Under marknadsdagen på Sörbygd dagarna deltog vi med försäljning av böcker och skrifter samt information om föreningen. Vi visade också föremål och ett fotografi från gamla tider. Eftersom årsskrifterna precis var färdiga så kunde de medlemmar som hade möjlighet hämta dem där.

Vi deltog också på julmarknaden med försäljning av årsskrifter och böcker. Vi visade några äldre föremål och hade som vanligt olika alternativ att gissa på, för vad de kunde ha använts till. Många stannade till och visade intresse för föreningens arbete.

På Hembygdsgården har takarbete utförts. Sökta medel från Thordénstiftelsen har finansierat reparationerna.

Uthyrningen av Hembygdsgården till föreningsverksamhet m.m. har ökat under året.

Förstugan på torpet Klåvan är färdig. En ny dörr och låsnyckel ingår. Styrelsemedlemmarna har målat förstugan.

Föremålen som finns i stugan inventerades under 2022.

Personal från Bohusläns Museum har inventerat Långöns kaser. Resultatet blev att 10 st husgrunder och en fägata, Långöns gata, nu finns inlagda med GPS-koordinater på "Fornsök" i Riksantikvarieämbetets databas.

Föreningen arbetar, tillsammans med Hembygdsföreningarna i Munkedals Kommun, med ett projekt som ska tillföra skoleleverna kunskap om Bohusläns historia i vår kommun, under olika århundraden. Arbetet planeras bli klart under 2023.

Slutligen vill styrelsen rikta ett stort tack alla som på olika sätt stöttat föreningen och hoppas på ett fortsatt gott samarbete.

*Hedekas 2023-02-08
Styrelsen*

STÖD HEMBYGDSFÖRENINGEN

i dess verksamhet genom medlemskap

Årsavgift 150:- per person.

Sätt in beloppet på hembygdsföreningens
postgirokonto 10 48 78-4

Årsskrifterna 1973–2021 kan fortfarande erhållas till ett pris av 25:- per styck. Sätt in beloppet på ovanstående konto så sänder vi det önskade materialet portofritt.

Vi har fortfarande kvar exemplar av Bygdeboken Sörbygdens Härad. De kostar 200:- per styck. Tyvärr kan vi inte skicka dem med post, då det kostar för mycket. Men ta gärna kontakt med någon av oss i styrelsen så löser vi det!

Vi vill gärna ha fler i vårt arbete med hembygdsföreningen!

Hör gärna av dig till Lena Gunnarsson, hajum@telia.com
eller 070-697 91 33.

Lokalen i Fisketorp uthyres för 200:- Hör av er till Lena Gunnarsson!

Hembygdsresan

Hembygdsresan är ett projekt som Hembygdsförbundet och Bohusläns museum har för att barn 5–9 år ska få prova på hur det var förr i tiden. De får göra sitt eget vaxljus, tvätta som för 100 år sedan, skriva på griffeltavla, gissa på gamla föremål och leka olika lekar.

Under en mycket varm dag under Sörbygd dagarna, sista veckan i juni, kom personal från Bohusläns museum till oss på Hembygdsgården i Fisketorp. De hade med sig allt material, ställde i ordning och höll i aktiviteten. Det var mycket uppskattat av barnen och föräldrarna! När alla barnen jobbat och lekt klart smakade saften och bullarna bra!

Kaféverksamheten i Hembygdsgården 2022

Under våren hade Kaféet öppet 5 gånger mellan den 12:e april och den 7:e juni. Efter uppehåll över sommaren startade det upp igen i slutet av augusti och avslutades med Lussekaffe den 10:e december, sammanlagt 7 gånger under hösten.

Kaféet var även i år välbesökt med mellan 15–40 gäster/tillfälle.

I Kaféets lokal visades under våren en utställning av utrustning och kläder som användes av barnmorskorna när de hjälpte till med förlossningar i hemmen. Utställningen publicerades på Hemsidan och uppmärksammades nationellt av Sveriges Hembygdsförbund.

Under hösten visades en inlånad utställning av gamla radioapparater.

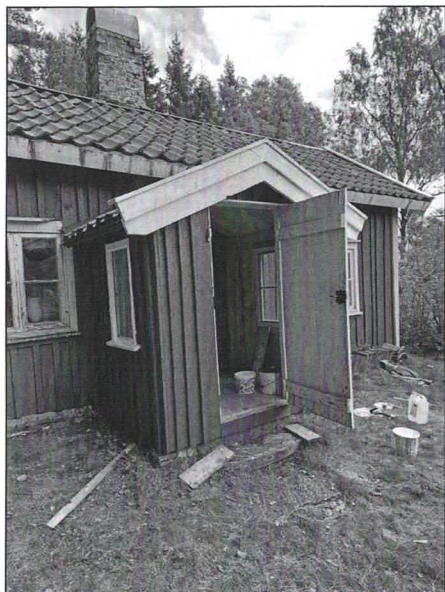
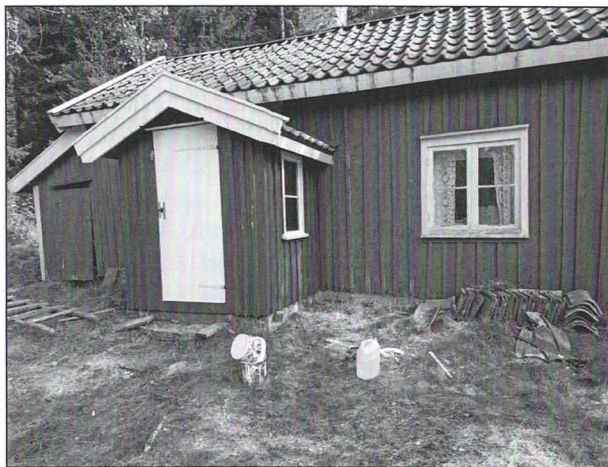
Föreningens medlemmar har hjälpt till med bak av kaffebröd samt servering. I samband med serveringarna har vi också haft lotterier med både köpta och skänkta vinster.

Klåvan

Arbetet på torpet Klåvan har fortsatt under året. Vi har målat förstugan och fönstren där, och ska måla någon eller några gånger till under 2023. Städning inomhus är på börjad och så snart den är klar är vår förhoppning att vi kan ta emot besökande. Foton på målningen finns nedan!

Styrelsen vill tacka alla som på olika sätt ställt upp med arbete och material!

Kulturminne i Sörbygden

av Roger Eriksson

Munkedals kommun gick ut till våra hembygdsföreningar med uppmaning att ange intressanta kulturminnen inom respektive förenings område. Vi i Sörbygden uppgav bland annat backstugebebyggelsen i Långöns kaser i gamla Hede socken, där skönjbara rester av byggnation finns kvar. Detta område hyste backstugor på ofri grund med ett antal av över 20 byggnader. Området var på den tiden en allmänning, gemensamt ägd av hemmansdelarna i Långön.

På 1800-talet växte befolkningen och det landsbygdsproletariat som alltid funnits, hade svårt att finna såväl utkomst som bostäder. Det fanns inte arbete för dem som drängar och pigor. Bildade de familj, var det nödvändigt för dem med ett eget hem. I övriga Sverige, främst där det fanns stora jordbruk, kunde familjer få plats som statare. Så var inte fallet i denna bygd, där jordbruken var förhållandevis små. Alla fyllde inte måttet som soldater och antal kontraktstorp var begränsat. Återstod, att med tillstånd av markägare bygga en enkel stuga på ofri grund och försörja sig som daglönare när arbete erbjöds.

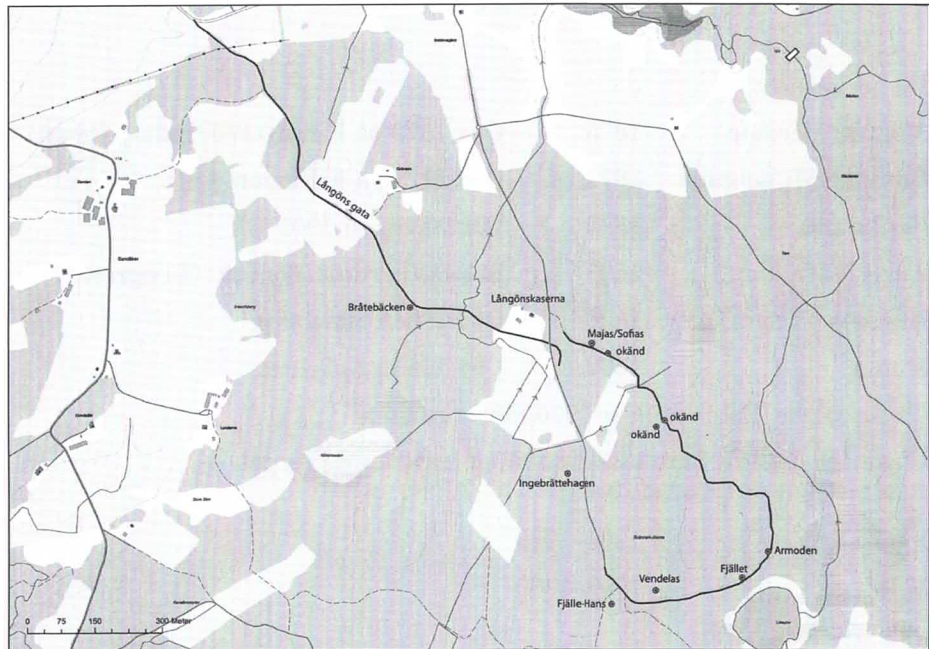
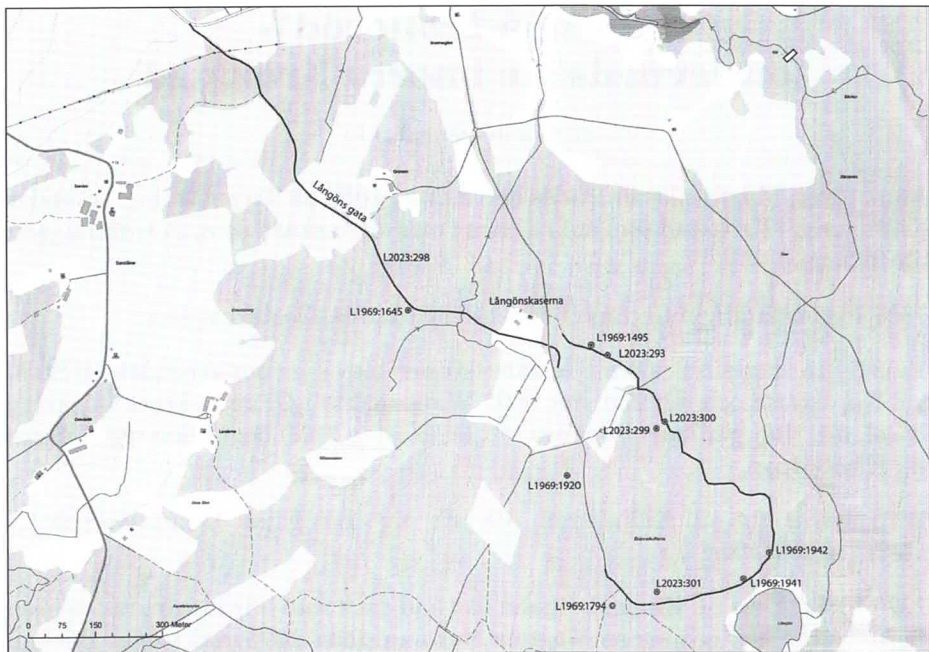
Allmänningen uti Långöns kaser användes som gemensamt bete för byns boskap. Djuren drevs av "hålingar", det dialektala ordet för vallhjon. Djuren vandrade längs en fägata, som anses unik i landskapet. Den har en sträcka av 2,4 km och är väl synlig och består av två parallella stengårdsgårdar.

Kommunen bad Bohusläns museum om hjälp att kartlägga lämningarna. Då uppgiftslämnaren äger mark i området, och är väl känd i området, fick jag i uppdrag att vara ciceron för museipersonalen. Två mycket trevliga damer kom en tidig vårdag och gjorde en första exkursion. Då bestämdes, att 11 november skulle den slutgiltiga dokumentationen ske. Arkeologerna inlade GPS positioner för ruinerna och de finns tillsammans med karta tillgängliga på Fornsök.

Totalt tio lämningar registrerades varav 6 redan fanns inlagda. Dessa har på ett förtjänstfullt sätt dokumenterats av Ewa Alfredsson, som även har med historik om personer, som bott på platserna i sina böcker om Långön och Sandåker.

Även Långöns gata finns inlagd på Fornsök. Medlemmar i Hembygdsföreningen uppmanas att ta en promenad i området, sänd då en tanke till dessa människor, som levde i största armod. Inte så värst lång tid har förflutit sedan livsbetingelserna var helt annorlunda än våra av idag.

Roger Eriksson
Börgegården
Långön

Cajsa på Trolleröd – ett levnadsöde i norra Krokstad

av Sören Henriksson

Anna Cajsa Magnusdotter föddes den 21 maj 1850 på Torpet Dammen under Killingeröd i Krokstad som andra barn i en syskonskara som, så småningom, blir 6 barn.

1857 flyttar familjen till torpet Klostermyr under Klosterbergane.

1868 flyttar hon till Bräken i Gesäter där hon blev piga hos arrendatorn Samuel Nordström och h h Katrina Sofia Winge födda i Ör respektive Ödskölt i Dalsland. Hon blir kvar i Bräken ett år. Hösten 1869 beger hon sig tillbaka till Klostermyr.

1873 flyttar hon till Killingeröd och blir piga hos Elias Johansson och hh Maja Jakobsdotter

1874 ny flytt, nu till Klosterbergane där hon dock inte blir länge utan hösten 1875 flyttar hon och sonen Magnus Herman, född 1875, till torpet Bäckén under Killingeröd till maken Edvin Eliasson, född 1850 på Killingeröd. De hade gift sig den 8 januari samma år.

De får barnen:

Magnus Herman	1875	Död 1879 på Killingeröd (halssjukdom)
Carolina Wilhelmina	1877	Död 1922 på Killingeröd
Ferdinand	1880	Till Michigan 1901
Anna Mathilda	1885	Saknas i svensk dödbok. (Emigrerat?)
Augusta	1890	Död 1964 i Göteborg
Hulda	1892	Död 1965 i Kolsäter

Cajsas make, Edvin avlider 1910, 59 år gammal

Cajsa och dottern Carolina Vilhelmina bor kvar på torpet.
Carolina har fått 2 oäkta barn;

Ferdinand	1904–1969
Valborg	1909–1990

På båda barnen anges att Carolina är piga på Bergön i Lerdal.

Valborg flyttar till Hålderöd som piga hos Petrus Karlsson 1920 (11 år).. Hon kommer åter till Bäckén 1921.

Carolina Wilhelmina avlider 1922, 45 år gammal och Cajsa flyttar med sina barnbarn, Ferdinand och Valborg till Klostermyr 1923. Torpet har då stått tomt sedan 1917.

Valborg gifter sig med Oscar Andersson i Högbergane (Roslund) 1928. De får barnen Erik (1929–2002) och Edit (1931–1946).

Ferdinand flyttar till Gesäter 1930 där han gifter sig med Agnes från Södra Kolsäter samma år. 1 juni 1931 flyttar han från Södra Kolsäter till Näset under Snaben. De får barnen Gustav (1931–2007) och Fritjof (1938).

Cajsa flyttar, 1935, till sin dotterdotter, Valborg i Högbergane (Roslund)

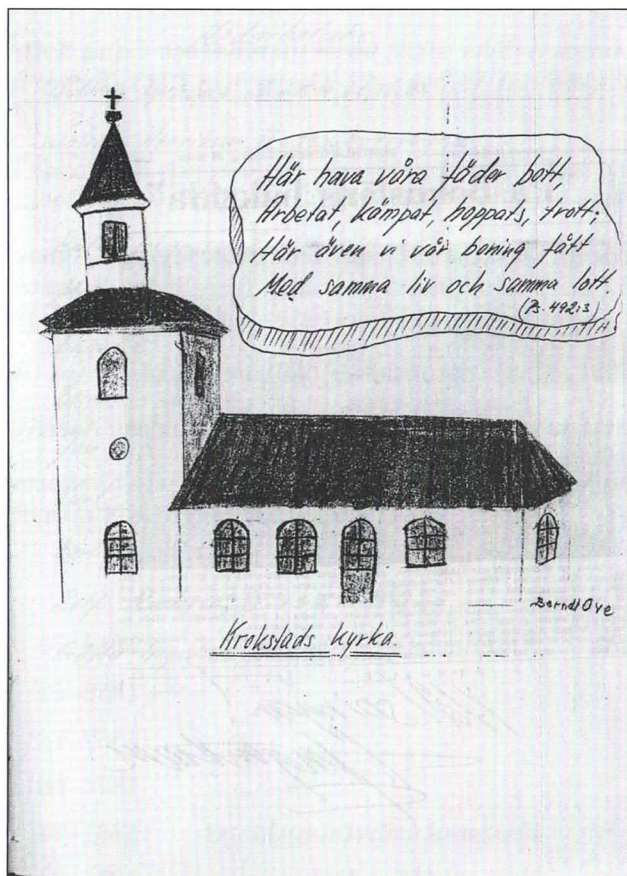
Cajsa på Trolleröd avlider 1938 på Försörjningshemmet i Åseröd.

Enligt Göran Andersson från Korsbergane revs torpet Klostermyr och flyttades till Svängen i Hedekas. Huset kom alltså längre än Cajsa, förmodligen, gjorde någon gång i sitt liv.

Källor: Krokstads	Hfl/Förs.bok	1846–50
		1856–61
		1867–74
		1874–80
	Krokstad utflyttningslängd	1861–73
	Krokstad Vigselbok	1870–94
	Krokstad Födelsebok	1837–61
	Krokstad födelsebok	1895–1933
	Krokstad Dödbok	1870–94
		1895–1933
	Gesäters inflyttningslängd	1861–95
	Gesäters Hfl	1866–75

"På Bohusläns baksida" – vi skriver en bok

av Lena Gunnarsson

På våren 1959 fick läraren i Söbböns skola Gösta Augustsson idén om att vara med i skoloradions uppsatstävling. Elva elever i klass 5 och 6 beslutade sig tillsammans med Gösta Augustsson för att vara med i den riksomfattande uppsatstävlingen, "Vi skriver en bok". Det blev en både spännande och rolig bok om bygden och om människorna som levde där. De kom på 6:e plats i tävlingen! Uppsatserna bands ihop till en bok 1996, först och främst fick eleverna var sitt exemplar. Eleverna var: Solveig Lyckberg, Solveig Henriks-son, Solveig Rössberg, Anita Johansson, Margareta Johansson, Ingvar Foss, Berndt-Ove Olausson, Jan Olausson, Kurt Johansson, Bertil Johansson och Rolf Nordevall. Nedan är en uppsats som Margareta Johansson har skrivit.

"Alla vet vi väl var Glätte-Kajsa bodde? Margareta och jag har varit och frågat Tant Laura och tant Olga litegran om henne. Hon hette egentligen bara Kajsa ifrån början, men hennes pappa kallades Glätten. Därför fick hon heta Glätte-Kajsa. Hon bodde uppe i en jordkällare bakom soldattorpet Högen i Medbön. Där fanns ett litet fönster, så att hon fick in ljus. En gång snöade hon inne. En gång när Glätte-Kajsa var liten, tog två bergjättar henne ifrån hennes mor. En dag, när jättarna hade gått ut i skogen och Kajsa låg ensam, kröp hon bort till elden, som var mitt på golvet och brände sig på händerna och benen. Då blev köttet så uppbränt, att det aldrig fick växa fram riktigt. Händerna blev så sneda och gula, sen hon bränt sig.

– Tror du på jättar, som bergtog ungar? frågade någon.

– Nej, men förr trodde man, att Jättarna som bodde i hålorna, levde av att taga barn från föräldrarna. När föräldrarna fick reda på, var barnen fanns, fick de dem inte tillbaka utan att betala pengar eller mat. Om de inte ville lösa tillbaka barnen eller inte hade råd, så fick bergjättarna fostra upp dem till sina egna barn. Pojkarna kallade trolljättar.

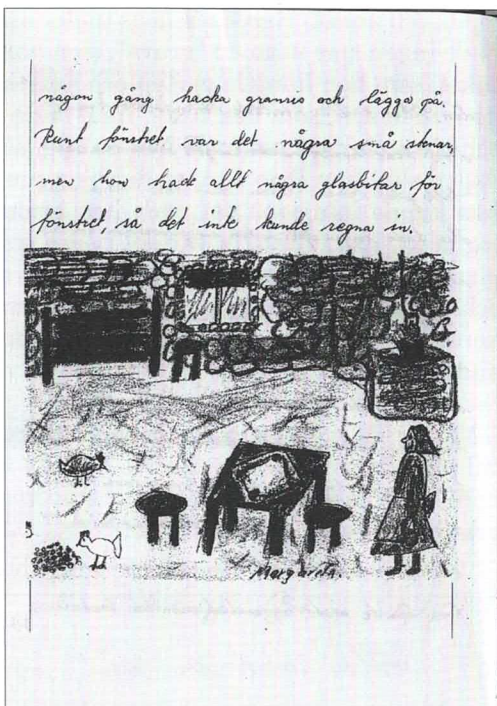
Glätte-Kajsa gick omkring och tiggde i stugorna med en liten påse i handen. I den lade folk ner t.e.x. bröd, råg, havre och mjöl som de blandade ihop. Hon var också med i stugorna, när de bakade för hela året. Man fick vara fyra vid ett sådant bak och så en som stekte kakorna. Då fick hon med sig 10 tunnbröd hem. Hon hjälpte också till med att skörda olika slag av säd. Hon kunde inte ha riktiga skor, utan gick med sina sandaletter över åkern liksom på Jesu tid.

Längre upp i berget ovanför dalen ligger än idag ett blockhus av sten. Det hade en som hette Stefanus byggt. När han dog, flyttade Glätte-Kajsa in där.

– Hur såg det ut där?

– Inne menar jag?

– Jo, hon hade jordtak med ryggås på stugan, som var helt av sten, och hyllor utmed alla väggarna. (Det var vanligt på den tiden). Där ställde hon

mjölk och annat. Hon hade höns under sängen och bara marken till golv. Hon hade ingen spis utan en "gruva", som hon eldade i. Kajsa hade en krok ifrån taket, som hon hängde grytan och kaffekitteln i, eller så ställde hon den på de fyra benen, som den hade. Inne hade hon inga andra möbler än ett bord och tre stolar, och så hade hon en hög, stor gammal säng, som hon låg i. På dagen sköt hon ihop den, så det blev som en soffa. Golvet var ju av jord, så hon kunde inte sopa det, men hon brukade någon gång hacka granris och lägga på. Runt fönstret var det några små stenar, men hon hade allt några glasbitar för fönstret, så det inte kunde regna in. Hon hade en liten trädgård också, med fina krusbärsbuskar. De stora röda bären gav hon åt barn, som kom till henne. Tant Laura var ofta uppe hos henne med mjölk och kött och annat, som hon behövde. Kajsa hade så vita tänder som lyste när hon skratade, sa tant Laura.

När hon blev så gammal, så hon inte kunde klara sig själv fick hon komma till ålderdomshemmet i Åseröd. De höll nämligen på att bygga det. Där dog hon också, men stugan av stenar står kvar, fast taket har rasat ner och små granar slagit rot på jordgolvet."

35

Alla vet vi väl, var Eläkke-Kajsa bodde?
 Margareta och jag har varit och frågat
 Tant Laura och tant Olga litegrann om
 henne. Hon kette egentligen bara Kajsa
 ifrån början, men hennes pappa kallades
 Eläkke.

Något om bröderna Carlssons nya liv i USA och deras efterlevande

av Mats Karlsson

Gustaf Carlsson med fru Anna och dotter Victoria i Peshtigo. Bilden bör vara tagen omkring år 1892.

Dessa rader handlar om bröderna Gustaf, Julius och Patrik Carlsson som lämnade Sörbygden 1888, 1906 resp 1905 för ett nytt liv i USA. Julius var min morfar. Han återvände till Sverige 1912, men Gustaf och Patrik blev kvar "over there".

Under min uppväxt berättade min mormor Sofia (f. 1881) och min mor Margit (f. 1920) att min morfar Julius (f. 1870) hade vistats i USA åren 1906–1912. Det var hans bror Gustaf (f. 1861) som lockade dit honom, men mormor vägrade att följa med. Hon blev därför kvar med två barn. Var fjortonde dag kom brev från morfar. Ibland fanns en liten penningssumma med i brevet. Han hoppades säkert att mormor skulle ångra sig och komma över så småningom.

Till slut insåg nog morfar att detta inte skulle ske, varför han kom tillbaka till Sverige efter sex år. Då hade han med sig amerikanska dollar till ett värde av omkring 3000 kr, en stor plåtskodd koffert med allehanda fina snickarverktyg, samt lite virke av olika träslag, bl.a. något rött träslag som han tillverkade ett syskrin av till mamma. Pengarna räckte för att bygga ett eget hus i Färgelanda (idag Aspkullevägen 3) och verktygen kom väl till pass i hans yrke som snickare. Ytterligare fyra barn kom till världen åren 1914–24, däribland min mor Margit.

Det här är i stort det jag vet om min morfars liv i USA. Han dog 1948, varför jag aldrig fick uppleva honom. Det pratades heller inte mycket om äldre tider, så varken min mor eller hennes syskon visste så mycket mer än det jag har nämnt här ovan. De brev som mormor och morfar skrev till varandra åren 1906–12 är också borta. De slängdes nog efterhand som de blev lästa. Idag finns ingen kvar i livet att fråga och inget material kvar att leta i.

Den enda kontakt vi hade med USA under den tid jag växte upp var med mammas kusin Victoria (f. 1888), dotter till morfars bror Gustaf. Hon skrev till mamma, kanske ett par gånger per år. Hon skrev mycket om sina syskonbarn och om vad de gjorde. Eftersom hon gifte sig sent (Gustafson) fick hon inga egna barn, utan syskonbarnen blev uppenbart mycket viktiga för henne. Vid två tillfällen, omkring 1958 och 1961, skickade hon leksaker till mig och mina två syskon. Dessa leksaker har jag kvar än idag. Någon gång omkring 1962–63 upphörde brevväxlingen. Mamma fick inte längre några svarsbrev från Victoria. Vi anade att något hade hänt som gjorde att hon inte längre kunde skriva.

Victoria var lärare och bodde i Detroit. Det som både mormor och mamma tycktes ha trott var att morfar också bodde i Detroit eller i dess närhet när han var i USA. Därför har jag sökt på internet efter släktingar i Detroit med omnejd, utan att få ett enda napp som passar in på min forna släkt i USA.

Här kunde jag ha satt punkt för mina kunskaper om min morfars vistelse i USA, men nu har istället ett stort utropstecken dykt upp! När Sörbygdens Hembygdsförenings årsskrift 2021 kom i juli 2022 öppnade sig en helt ny värld för mig. Här fanns ett brev med från morfars bror Gustaf, skrivet 1926. Det hänvisades också till ett brev från min mors kusin Victoria, skrivet 1949. Detta brev fanns med i årsskriften för 2020, men av någon anledning förstod jag då inte vilken Victoria det var. Här kom alltså två ytterst välkomna hälsningar från USA, visserligen 73 och 96 år gamla, men ändå så viktiga för mig! Plötsligt hamnade många pusselbitar på plats, där ibland ett flertal gamla bilder jag har ärvt från min mormor.

Det var alltså inte i Detroit min morfar hade varit. Det var i Peshtigo, Wisconsin. Det ligger ca 40 mils bilväg norr om Chicago, vilket i sin tur ligger ca 45 mils bilväg väster om Detroit. Med hjälp av Internet och Facebook har jag nu kunnat leta upp flera släktingar i USA, både döda och levande, samt lära mig mycket om förhållandena i Peshtigo, idag en liten stad med ca 3500 invånare. Allt detta tack vare Lena Gunnarsson som bidrog med de två breven i nämnda årsskrifter, samt även försåg mig med en hel del släktforskningsuppgifter. Det visade sig dessutom vara så att Lena och jag är släkt genom att ha en gemensam anfader, Peter Bryngelsson (f. 1802 i Sanne).

Så låt mig få berätta lite om bröderna Carlsson från Sörbygden, vilka skapade ett nytt liv i Peshtigo i USA, samt lite om deras efterlevande.

Min morfars far hette Carl Svenson och föddes i Gunnarsröd 1833. Han gifte sig 1860 med Britta Christina Peterdotter, född 1834 i Hult. De bosatte sig i Elnebacka i Hede, där Carl var mjölnare vid Öfre kvarnen, och satte sex barn till världen: Gustaf (f. 1861), Augusta (f. 1865), Amanda (f. 1867), Julius (f. 1870), Patrik (f. 1873) och Albert (f. 1877, d. 1894).

Svårigheter att få arbete gjorde att äldste sonen Gustaf Carlsson for över till USA år 1888. Han lämnade kvar sin hustru Anna Christina Johannesdotter (f. 1858 i Sandåker, Krokstad), sönerna Carl (f. 1884) och Oskar (f. 1887),

samt nyfödda dottern Victoria. Tre år senare för hustrun över till USA med dottern Victoria. Sönerna kom inte över till USA förrän 1901 resp 1903. Det tog alltså 15 år att få hela familjen samlad i USA.

Gustaf Carlsson (längst till höger) med sin samlade familj. Sittande från vänster är dotter Victoria och hustru Anna. Stående är sönerna Carl och Oskar, men okänt vem som är vem av dem. Anna har en tidning i sitt knä. Det står Burr McIntosh Monthly på denna. Tidningen bjöd på "porträtt av teateridoler, scener vid fashionabla atletiska evenemang, pittoreska genre- och naturstudier och diskussioner om fotografi som konst" och gavs ut under åren 1903–10. Bilden är förmodligen tagen närmare år 1910.

Enligt min syssling Yngve Anderssons artikel om utvandringen till USA i Sörbygdens Hembygdsförenings årsskrift 2008, hamnade de flesta utvandrarna västerut i USA fram till ca 1890, vilket innebar att man med främst båt tog sig till Chicago och sedan vidare västerut eller norrut. Det var nog därför Gustaf hamnade i just Peshtigo år 1888, ca 40 mil norr om Chicago.

I oktober 1871 pågick ett antal skogsbränder i trakterna av Chicago och norrut mot Peshtigo. Pga vindförhållandena och rådande torka utvecklades bränderna till katastrofala eldstormar som uttraderade mängder av byar. Värst drabbade blev områdena kring Peshtigo, som helt och hållet uttraderades. Ca 800 personer omkom i branden i just Peshtigo. Här fanns en hel del skogsindustrier vilka också blev helt uttraderade.

Efter branden byggdes Peshtigo upp igen, men det var inte förrän år 1887 som Peshtigo åter igen klassades som ett samhälle. När Gustaf kom till Peshtigo 1888 var det alltså ett nyetablerat samhälle som fortfarande var under uppbyggnad. Efterfrågan på arbetskraft var säkerligen stor, vilket förklarar varför Gustaf så gärna såg att även hans bröder med familjer skulle komma över till Peshtigo. Redan 1903 kunde Peshtigo utropa sig till stad.

Min mor har berättat att Gustaf ansåg sig ha det väldigt bra i USA. Han var ju bland de pionjärer som bidrog till den framgångsrika återuppbyggnaden av Peshtigo. Uppenbarligen lyckades Gustaf locka svenska släktingar från Sörbygdens till Peshtigo. Förmodligen lyckades han också locka över en del bekanta. År 1891 kom hans syssling Hilmer Julius Sandsten (f. 1874) dit, följd av halvkusinen Patrik Augustsson (f. 1872) året därpå. Den senare återvände dock till Sverige 1905. År 1900 kom sysslingen Johan Peter Carlsson (f. 1880) till Peshtigo och året därpå halvkusinen Albin Augustsson (f. 1879). Den senare återvände också till Sverige in på 1910-talet.

Troligen Gustaf Carlssons hus i Peshtigo. Det bör ha byggts mellan år 1900 och 1910. Adressen var Cranberry Ave.

Gustafs bror Patrik Carlsson for till Peshtigo omkring 1905. Han fanns i varje fall där när min morfar Julius Carlsson kom dit 1906. Därmed fanns samtliga bröder Carlsson samlade i Peshtigo. Av okänd anledning tog Gustaf efternamnet Helander och omnämndes som Gustave Helander eller Gustave C. Helander i de folkräkningar som tydligen skedde vart tionde år i USA. Hans bröder tog därför också namnet Helander när de anslöt i Peshtigo 1905 resp 1906.

Gustaf byggde eget hus på Cranberry Ave i Peshtigo någon gång mellan år 1900 och 1910, ett för den tiden ganska stort hus i två våningar. Enligt 1910 års folkräkning bodde bröderna Julius och Patrik tillsammans med Gustaf och hans familj i detta hus. Dessutom bodde en familj med efternamnet Quist i samma hus, förmodligen nära släkt med Gustafs hustru Anna. Huset finns tyvärr inte kvar.

Hässllebrücke kvarn och såg omkring år 1900. Min morfar skötte driften av kvarnen, förmodligen från ca 1895 och fram till 1906. Foto: Oscar Jonasson, Hedekas.

I grannskapet låg den Svenska Lutherska Salemkyrkan som var en samlingspunkt för svenskar i Peshtigo. Den lär ha byggts omkring år 1885. Den revs omkring 1972 när de Norska och Svenska lutherska kyrkorna hade slagit sig samman och byggt en ny gemensam kyrkobyggnad.

Gustafs hustru Anna dog 1927. I minnesrunan över henne nämns att Gustaf var brosnickare hos Wisconsin & Michigan Railway. Det stämmer med vad han skrev i sitt brev till Sverige 1926 att han återigen var ute på ett järnvägsbrobygge. Sönerna Charles (Karl) och Oskar bodde i Seattle och dottern Victoria i Detroit enligt minnesrunan.

Gustaf dog hastigt 1934 av en hjärtinfarkt när han körde bil i Menominee, en dryg mil nordöst om Peshtigo. Vänner och släktingar i Peshtigo blev chockade när de fick dödsbeskedet. Detta enligt minnesrunan över honom. Han bodde då i grannstaden Menominee, dit han bör ha flyttat efter hus-

truns död. Begravningen skedde i anslutning till familjen Quists hem och i Lutherska Betelkyrkan i Menominee. Gravsättningen skedde i familjegraven på Riverside-kyrkogården i Peshtigo. Där finns i dag en stor gravsten med namnet Helander, samt tre mindre stenar runt om med namnen Father 1861–1934, Mother 1858–1927 och Victoria Helander Gustafson 1888–1968.

Enligt de uppgifter jag har fått fram dog Victoria i januari 1968 i Atlanta, Georgia. Där bodde hennes brorsdotter Agnes. Förmodligen fick hon bo hos henne eller i närheten av henne. Flytten till Atlanta kan ha berott på att Victoria blev sjuk och behövde hjälp. Det bör ha skett omkring 1962–63 när hennes brevväxling med min mor upphörde. Victoria hade säkert sitt hjärta i Peshtigo eftersom hon blev begravd där tillsammans med sina föräldrar.

I mitten sitter min mormor Sofia med barnen Ellen (f. 1904) och Einar (f. 1902). Övriga personer är okända och finklädda. Kan bilden vara tagen i Hässlebräcke och i så fall i anslutning till att morfar for till USA år 1906?

Som jag redan nämnt gifte sig Victoria sent och fick därmed inga egna barn. Hennes man hette Gustafson i efternamn, vilket kan betyda att han hade svensk härkomst. Efter sommaren 1934 kom Victoria med sin man till Göteborg. Med på Amerikabåten hade de en bil, en helt ny Plymouth, troligen av 1935 års modell. Detta bilmärke tillverkades i Detroit och hade under 1933 börjat säljas i Sverige. Min mor ville minnas att Victorias man var något slag av agent och skulle göra företagsbesök i Sverige. Under tiden for Victoria runt till släktingar med den nya Plymouth-bilen. Hon kom först till min mormor och morfar i Färgelanda. Då var min mor snart 14 år fyllda och Victoria ville absolut ta med henne till USA, men mamma ville inte lämna

Sverige. Härnäst besökte hon släktingar i Sörbygdén. Bilen lämnades kvar i Sverige när hon och hennes man återvände till USA. Kan det ha varit så att hennes man arbetade för Plymouth och hjälpte till att få igång försäljningen i Sverige?

*Min morfar Julius står nr 4 från vänster. De övriga är troligen hans
arbetskamrater i Peshtigo. Möjligen kan nr 2 från vänster vara hans
bror Patrik.*

Hur gick det för Gustafs söner Karl och Oskar som kom senare till USA än övriga familjen? Karl kallade sig Charles i USA och gifte sig på lite äldre dagar med den 24 år yngre Edith som härstammade från Färgelanda. De bodde då i Lewiston, Idaho. Karl och hans bror Oskar var där och byggde sågverk, skrev ju Gustaf i sitt brev till Sverige 1926. Lewiston ligger ca 275 mil bilväg västerut från Peshtigo, Paret fick döttrarna Agnes (f. 1930) och Beatrice (f. 1931). Karl dog tidigt, 52 år gammal år 1936, och fick inte uppleva hur hans döttrar växte upp. Hustrun Edith verkar ha deltagit i någon militär tjänst under andra världskriget. Enligt folkräkningen 1940 bodde hon och döttrarna då kvar i Lewiston.

Oskar ligger begravd på militärkyrkogården "Willamette National Cemetery" i Portland, Oregon, dvs nära västkusten. Han verkar även ha bott där, i varje fall 1950. Enligt gravstenen deltog han i det första världskriget, där

USA var med 1917–1918. Oscar var då 30–31 år. Det är inte känt om Oscar var yrkesmilitär, men det var han kanske ett tag? 1926 fanns han i varje fall i Idaho och byggde sågverk enligt Gustafs brev till Sverige. Han verkar ha varit ogift och dog i december 1964.

Den tredje brodern Carlsson, nämligen Patrik, har jag inte kunnat få fram så mycket om, mer än att han dog 1936 och efterlämnade två barn, en dotter Johanna ”Joann” (f. 1905) och en son. Han verkar även ha kallats Peter. Varför?

Victoria på besök i Färgelanda efter sommaren 1934. I bakgrunden min mormors och morfars hus i Färgelanda och den bil Victoria hade med sig från USA. Stående från vänster är min mormor Sofia, morfar Julius och morbror John. Sittande från vänster är min mor Margit, en flicka från Uddevalla och morbror Harry. Bilden är troligen tagen av Victoria,

Vilka släktingar finns kvar i livet USA? Karls barn Agnes (gift Dillon) efterlämnade fyra barn och fem barnbarn när hon dog 2016 och Beatrice (gift Grenfell) efterlämnade en son och två barnbarn när hon dog 2011. Om Patriks två barn efterlämnade barn och barnbarn har jag ännu inte lyckats få fram. Vid tillfälle skulle de vara trevligt att söka kontakt med den efterlevande släkten i USA.

Låt mig återgå till min morfar Julius. Hans far Carl Svensson lämnade Elnebacka 1871 och hamnade senare med sin familj i Sanne, där Carl var mjölnare på Björnåsens kvarn. Förmodligen hjälpte morfar till vid kvarnen där. Han gifte sig troligen 1894 med Lena Justina från Hogane i Krokstad. De fick två barn, Hanna (f. 1895) och Ernst (f. 1898). Lena Justina dog år 1900 av ”bristning av blodkärl i underlivet” och morfar stod ensam med

barnen. Just då skötte morfar driften av Hässlebräcke kvarn och såg. Han fick där upp ögonen för den unga flickan Sofia Sandkvist (min mormor) från Sandåker som omkring 1901 hade "plats" på mejeriet i Hässlebräcke. Han friade till henne och de gifte sig i slutet av 1901. De fick barnen Einar (f. 1902) och Ellen (f. 1904).

Gustafs barnbarn Agnes och Beatrice i 18-årsåldern. Victoria skrev ofta om dessa i sina brev till min mor.

Ett halvår innan Ellen föddes, närmare bestämt 19 mars 1904, drucknade morfars son Ernst i anslutning till sågen, en mycket tragisk händelse. Ernst hade tjatat gång på gång på mormor att få gå och berätta för sin far att maten var klar, men mormor hade inte vågat släppa iväg honom ensam. En dag fick han gå själv. Mormor försökte ha uppsikt över honom så att han nådde fram till sågen. Sedan fortsatte hon med matförberedelserna. När det dröjde och ingen Ernst kom tillbaka gick hon ned till sågen och fick reda på att han hade drunknat. Någon av sågverksarbetarna hade sett en sjömanskrage flyta lite längre ned i vattnet. Han hade nämligen på sig en skjorta med sjömanskrage. Mormor tog detta väldigt hårt eftersom hon kände ett extra ansvar för honom. Han var ju inte hennes riktige son. Ingen vet hur det gick till, men det spekulerades i om han hade stått och tittat ned i det rinnande (forsande) vattnet och blivit yr i huvudet och ramlat i.

Mormor nämnde någon gång att kvarnägaren i Hässlebräcke inte var snäll mot morfar. Enligt boken Sörbygdens Härad (utgiven 1984) kom det 1905 en ny ägare som började rusta upp kvarn och såg i Hässlebräcke. Han hette Strömberg. Kanske var det han som inte var snäll mot morfar, vilket slutade med att morfar sade upp sig. Eftersom det fanns ont om arbete i närheten

och hans bröder Gustaf och Patrik redan fanns i USA, så hjälpte de honom att komma över till USA där arbete väntade på honom.

Som jag nämnt tidigare vägrade mormor att följa med till USA. Hon tog sina barn Einar och Ellen och flyttade till Ellenö i Dalsland till ett ställe Höglunda. Morfars dotter Hanna (från första giftet) togs om hand av sina morföräldrar i Hogane. Anledningen till att mormor hamnade på just Höglunda var att hennes syster Tekla (f. 1884) hade "plats" på Rubbestads prästgård som låg i närheten. Där fick mormor hjälpa till ibland. Prästgårdens jordbruk arrenderades av hennes man Aron Hansson (f. 1883). 1912 flyttade de till Hede, där Aron arrenderade en gård i Ryr. Hans bror var den kände riksdagsmannen Axel Rubbestad.

När morfar beslutade sig för att återvända till Sverige hyrde mormor in sig på övervåningen i ett ganska nybyggt hus i Färgelanda. En tandläkare hyrde och hade mottagning i huset och mormor städade åt honom. Tvärs över vägen byggde morfar hus åt sin familj 1912–13 på en arrenderad tomt tillhörig Prästgården. Där odlade han potatis, vitkål m.m. för att vara självförsörjande. Huset byggdes i amerikansk stil med liggande panel och brutet tak, samt med veranda och två burspråk. Morfar hade med sig ca 3 000 kr hem från USA, vilket blev var ett bra startkapital för husbygget. Samtidigt arbetade han på sågverket och fick 34 öre i timman.

I USA hade morfars bröder Gustav och Patrik börjat kalla sig Helander i efternamn, i stället för Carlsson. De ville att morfar också skulle byta till samma namn. Därför blev han "folkbokförd" som Julius Helander i USA. När han kom tillbaka till Sverige 1912 hade han med sig sina amerikanska flyttningsskatter och blev utan sin vetskap inskriven som Julius Helander i kyrkböckerna i Färgelanda. Själv kallade han sig Carlsson, precis så som han hette innan han for till USA, och som även mormor och barnen hette. Vid ett senare besök hos pastorsexpeditionen i Färgelanda, kanske i samband med att sonen John föddes 1914, så säger prosten Beckman till honom: – Varför behåller inte Helander sitt namn? Först då fick han veta att det stod Helander i kyrkboken. Familjen bytte då till namnet Helander.

Om några läsare av ovan rader känner igen ovannämnda personer – släktingar eller bekanta – och förhoppningsvis har kvar bilder och material från Peshtigo, så hör gärna av er om detta!

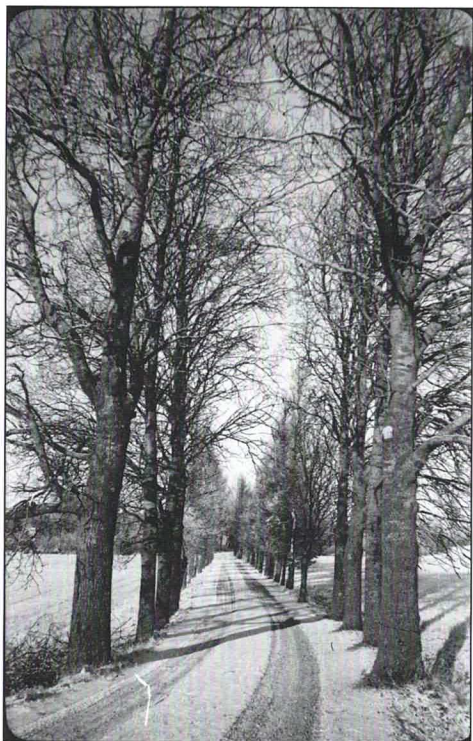
Bilder från Hedekas

Gammal kvarn på Klosterbergane 1946. Foto: Wictor F Hansson.

Sörbo 1947. Foto: Wictor F Hansson.

*Allén vid Klosterbergane 1950.
Foto: Wictor F Hansson.*

*John på Roslund hjälper grannen att sko häst 1951. Den gamla damen
är Tekla Hansson. Foto: Wictor F Hansson.*

Buss vid Sarp, Håfors 1954. Foto: Victor F Hansson.

Bussen vid Hedekas 1955. Foto: Victor F Hansson.

Tidig potatissättning 1959- fr.v. John, Sören, Björn och Margareta Henriksson på Roslund. Hästen heter Blända. Foto: Wictor F Hansson.

Medbön med skola 1959. Foto: Wictor F Hansson.

SPF i Hembygdsgården

av Börje Johansson

SPF Sörbygden har under sommarhalvåret promenader till i första hand platser inom Sörbygden. När hösten börjar bli regnig och kall övergår aktiviteterna till att vara inomhus och 2022 anordnades träffar i Hembygdsgården där vi fick hjälp att använda våra mobiltelefoner på ett enklare sätt och att visa möjligheter med dessa.

Varje tillfälle började vi med att visa ett avsnitt av tv programmet Senior-surfarna, efter att vi sett avsnittet gick vi igenom vad vi hade sett och hur vi kunde använda detta på våra egna telefoner och egna erfarenheter av program, appar och vad dessa kunde användas till.

TJENSTEBREFKORT.

(Denna sida användes endast för adresseringen.)

Till Gårdingsmannen

Aug. Ahl

(Bostad,)
om den kan uppgifvas:

Bojum

(Adressort:)

Krakstad

108

Härmed kallas nämndsmannen Edvin
Andersson i Bojum att möta här den 12 och
13 dennes kl. 10 f. m. för biträdande vid
formelig efterbesiktning å allmänna vägarne

Löfvydens härads Kronolänsmanskontor den 10 juli 1909.

Besigfvaren utkännas:

Edvin Andersson

Besittmas:

Aug Ahl

Sändes fjärdingsmannen Aug. Ahl för be-
vislig besigfvning.

Foton från Fisketorp

Byggnadskultur i Sörbygden

Boken "Byggnadskultur i Sörbygden" finns också till försäljning. Munkedals kommun tog för några år sedan initiativ till ett arbete som syftar till att dokumentera äldre byggnader av speciellt intresse i kommunen, så kallade bevaransvärda byggnader. Sex medlemmar i Sörbygdens hembygdsförening har färdigställt den del som handlar om Sörbygden. Boken kostar 100 kr + ev porto.

Byggnadskultur i Sörbygden

Din Lokala tappstation

Hos oss kan du nu även tanka på våra tapp-stationer:

HEDEKAS	BLANK DIESEL & BENSIN 98 (1/4-30/9) 95 (1/10-31/3)
HÖGSÄTER	BLANK DIESEL & BENSIN 98 (1/4-30/9) 95 (1/10-31/3)
STRÖMSTAD	BLANK DIESEL & AD BLUE BENSIN 98 BENSIN 98 (1/4-30/9) 95 (1/10-31/3)
RABBALSHED	BLANK DIESEL
DINGLE	BLANK DIESEL
GREBBESTAD	GRÖN MARIN-DIESEL
KUNGSHAMN	BLANK DIESEL & GRÖN MARIN-DIESEL (3 STATIONER)

VILLAOLJA - DIESEL - BRÄNSLEPELLETS ALLTID TILL BÄSTA PRIS

Vi på Kungshamn's fiskarna har levererat olja till ortens befolkning i mer än 80 år vilket vi tar som ett tecken på att vi har bra priser och alltid sätter kunden i centrum.

Snabb och säker leverans

Vi levererar i
hela Bohuslän från Göteborg i söder till
Strömstad i norr samt Trollhättan i öst

Vad som gör oss unika:

- Du kan beställa ner till 1m³ per tillfälle utan avgifter
- Du kan kostnadsfritt dela upp din villaoljefaktura på 3 mån.
- Vi finns på orten och har alltid nära till dig i "nödlägen".

RING FÖR MER INFO!

Din lokala
oljeleverantör

**KUNGSHAMNS
FISKARNA**

www.k-fisk.com

[facebook/kungshamn'sfiskarna](https://facebook.com/kungshamn'sfiskarna)

**Ring och testa
våra priser!
0523-188 88**

Vi bygger ditt drömhjem!

www.hedekashus.se

Villor, garage, plank, gäststugor, friggebodar,
lekstugor, bryggor, med mera

Ring eller maila för offert

0524-306 09 ingvar@hedekashus.se

Din företags ekonomi - Vår specialitet

www.krokstadkontor.se
anna@krokstadkontor.se
0524-300 35
Följ oss på Facebook!

Krokstad Kontorstjänst AB
Krokstad 21
455 95 Hedekas

Hjälp till att göra årsskriften
intressant och innehållsrik!
Skriv gärna ner berättelser och
minnen, eller leta fram foton
som du tycker är intressanta.
Lämna det till någon i styrel-
sen. Allt material återlämnas
efter publicering.

BYGG HILMER

Kettelsröd 18

Tel 0524-610 64

Mobil 070-516 10 15

Vi utför allt inom berg.

Sprängning, vadersågning, spräckning,
förstärkning, tunnel & specialprojekt.

Besök oss gärna på bohusberg.se

Motor4U

ATV-TILLBEHÖR-MOPED-ELCYKLAR-TRÄDGÅRD-SKOG

*Motor4u AB i Ed
Säljer och servar*

Fyrhjulingar, mopeder, mopedbilar och trädgårdsmaskiner!

STIGA

Kawasaki

CFMOTO

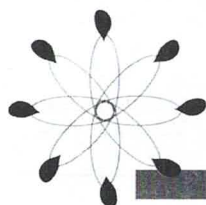

Industrigatan 1B, Ed www.motor4u.se 0534-12130

*El och VVS-
installationer*

*Lager och
butiksförsälning
av EL och
VVS-artiklar*

*Pannor,
Värmepumpar
och Vitvaror.*

**Hedekas
EL & VVS**

RING 30400, VI ÄR GARANTERAT NÄRA DIG!

Öppettider mån–fre 08.00–17.00
Lunchstängt 12.30–13.30
Tel 0524-304 00

Välkomna
Christer och Tommy

Fisketorps Snickeri

*Alla slags snickerier tillverkas efter Era mått
t ex Trappor – Kök – Dörrar – Fönster*

Fisketorp 46, HEDEKAS • Tel/Fax 0524-311 20

pH-BALANS AB & Grön Gåva AB

pH-balans har sen 1989 sålt naturnära och oförvanskade produkter som kombinerar gammal kunskap med modern biokemi. Hälsa från grunden med över 30 år av kunskap.

LAGERFÖRSÄLJNING - VÄLKOMNA

Besök vår hemsida för mer info: www.phbalans.com
Fisketorp 25, 455 96 Hedekas. Ring: 0703 - 44 50 68

Studieförbundet Vuxenskolan Väst

Plats för utveckling

SV vill ge människor möjligheter. Därför erbjuder vi en bred verksamhet med mängder av spännande studiecirklar och kulturarrangemang.

Du kan också starta egna studiecirklar i allt från hantverk, bokträffar till musik. Är ni en grupp som brinner för ett speciellt ämne ta kontakt så hjälper vi gärna till.

Kontakt

Jenna Wennberg

Verksamhetsutvecklare Munkedal & Sotenäs

Mejl: jenna.wennberg@sv.se

Tele: 010-3300922

Se alla kurser och arrangemang på: www.sv.se/vast

**Studieförbundet
Vuxenskolan**

Följ oss på sociala medier!

Hemsidan: www.hembygd.se/sorbygdenshembygdsforening

Facebook: Sörbygdens hembygdsförening

Hjälp till att göra årsskriften intressant och innehållsrik!
Skriv gärna ner berättelser och minnen, eller leta fram foton som du tycker är intressanta. Lämna det till någon i styrelsen. Allt material återlämnas efter publicering.

Hällene Bygg
Christer Malm
tfn 070-3161049

Foton från Hedekas

